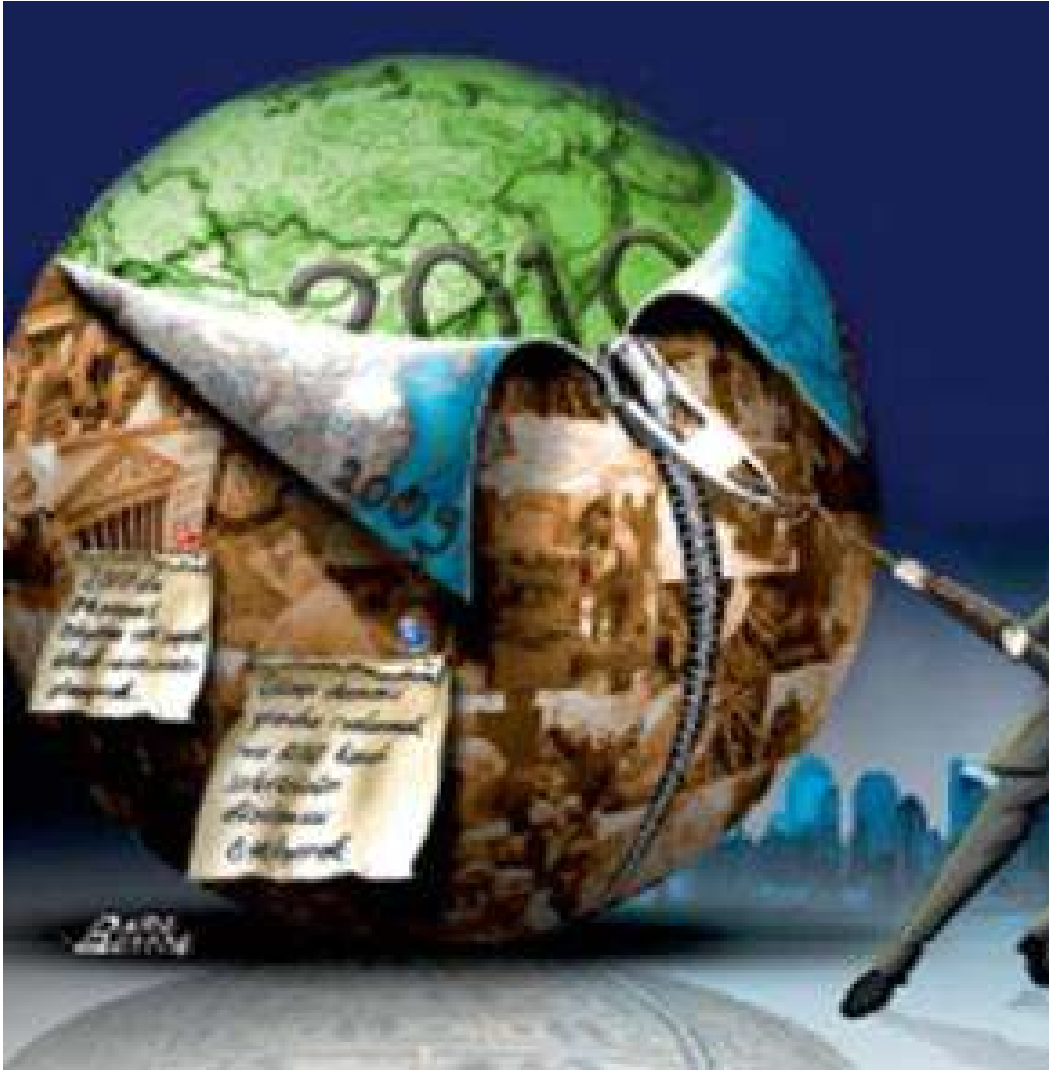

DÜNYA VE TÜRKİYE EKONOMİSİ

DÜNYA EKONOMİSİ

Genel

Küresel ekonomik faaliyet hacminde ve uluslararası ticarete II. Dünya Savaşından buyana tanık olunan en şiddetli küçülmenin yaşanmasına yol açan derin küresel ekonomik krizin ardından, geniş kapsamlı ve etkili kamusal müdahalelerin efektif talebi canlandırması ve finansal piyasalarda hüküm süren belirsizlik ve sistemik riskleri hafifletmesi ile yeniden ekonomik büyüme sürecine girilmiştir. Ancak küresel finansal sistemdeki sorunların hafiflemiş olmakla beraber sürüyor olması, krize karşı hükümetlerce alınan mali ve parasal önlemlerin tedrici bir şekilde devreden çıkarılması zorunluluğunun bulunması ve varlık fiyatlarında keskin düşüş yaşanmış olan ülkelerde servet kaybına uğrayan hane halklarının tasarruf amacıyla taleplerini düşük düzeyde tutma ihtiyacını hissedecek olması gibi nedenlerle, 2009 yılı son çeyreğinden itibaren belirginlik kazanan ekonomik toparlanmanın yavaş seyretmesi beklenmektedir. Mevcut küresel ekonomik görünümü olumsuz etkileyebilecek riskler, olumlularla yaklaşık aynı ağırlığı taşımaktadır. Krize karşı hükümetlerce alınmış olan genişletici nitelikli parasal ve mali önlemlerin zamanından önce devreden çıkarılmasının, ekonomik büyümenin başlangıç aşamasında, esasen bu önlemler sayesinde erişilen toparlanma sürecine zarar vermesinden ciddi biçimde kaygı duyulmaktadır. Diğer taraftan gelişmiş ülkelerde halen yüzde 10 dolayında seyreden işsizlik hadlerinde yükselme eğiliminin devam edebileceği yolundaki tahminler bir diğer önemli kaygı kaynağını oluşturmaktadır.

Ekonomik toparlanma sürecinin güçlü bir ivme kazanmasına kadar geçecek olan süre zarfında bir taraftan, finansal sektörün tekrar sağlıklı hale gelmesini sağlayacak önlemler alınırken öte yanda kamusal destekleyici makroekonomik politikaların sürdürülmesi gerektiği konusunda genelde görüş birliği bulunmaktadır. Aynı zamanda, keskin varlık fiyatı düşüşlerinin yol açtığı servet kaybı nedeniyle talep hacminin daraldığı gelişmiş ekonomilerde tekrar sağlıklı büyüme sürecine girilebilmesi için, küresel efektif talepte, cari fazla veren ülkelerin ağırlığının artacağı yeni bir denge teessüs ettirilmesi de büyük önem taşımaktadır.

Özellikle Asya ülkelerinin kriz sürecinde yaşanan hafif bir yavaşlama döneminin ardından tekrar güçlü bir büyüme süreci içine girmiş olmaları ve diğer ülkelerde alınmış olan istikrar önlemleri ve yavaş ta olsa tekrar mutedil bir büyüme sürecinin içine girilmesi, küresel ekonominin yeniden genişleme süreci içersine girmesinde başta gelen etkenler olmuştur. Bununla beraber toparlanma halen oldukça zayıftır ve küresel ekonomik faaliyet hacmi kriz öncesi düzeyinin çok altında seyretmektedir. Ekonomik toparlanma imalat sanayi üretimindeki canlanma ve stok yenileme sürecine girilmesi ile kendini göstermiş olup, tüketici güven duygusunun iyileşmesiyle birlikte perakende satışların tekrar istikrar kazanmaya ve konut piyasalarının tekrar canlanmaya başladığı yolunda işaretler gözlemlenmektedir.

Küresel düzeyde tekrar büyüme sürecine girilmesiyle, enerji ve temel emtia fiyatları kıpırdamaya başlamış ve 2009 yılı başlarında geriledikleri dip noktaları geride bırakmışlar ve dünya ticaret hacmi keskin bir daralma döneminin ardından genişlemeye başlamıştır.

Uluslararası Para Fonu IMF tarafından Kasım 2009'da yayınlanmış olan 'Ekonomik Görünüm' raporuna göre 2009 yılında yüzde 1.0 oranında küçülen küresel ekonomi 2010 yılında ortalama yüzde 4.0 oranında büyüyecektir. Küresel ekonomi 2010 – 2014 döneminde ise, kriz öncesi gerçekleşen yüzde 5.0 oranının daha altında, yüzde 4.0 oranında bir büyüme sergileyecektir.

İyileşmenin Devam Ettiği Finans Sektöründe Koşullar Ağırlığını Hissettirmektedir

Her ne kadar halen kredi ihtiyacı içindeki birçok şirket için borçlanma koşulları çok ağırsa da küresel ekonomi alanında en belirgin toparlanma finansal sektörde gözlemleniyor. Kamu müdahaleleri, çok düşük seyreden faiz hadleri ve toparlanma yolundaki beklentilerin güç kazanması birçok finansal piyasada varlık fiyatlarının hızla tırmanması sonucunu doğururken, uluslararası sermaye akımlarında da ciddi hacim artışlarını beraberinde getirdi. Finans piyasalarının toparlanmasında başlangıçta en büyük etken, finansal kurumlar için sağlanana garantileri, kamusal fonlamaları, yüksek hacimli likidite sağlanmasını ve kredi piyasalarına müdahaleleri içeren hükümet politikalarının süratle devreye sokulmasıydı. Mevcut durumda ise risk algılamalarındaki yumuşamanın sağladığı ilave destekle beraber ekonomik toparlanma yolundaki beklentilerin güçlenmesi küresel finansal ortamın iyileşmesine önemli katkı sağlar bir konuma ulaşmış bulunuyor. Ancak başta küçük ve orta ölçekli işletmeler olmak üzere bankaların kredi geri dönüş riski almak istemedikleri müşteriler ve hane halklarının büyük kesimi için kredi temin olanakları halen sınırlıdır. Rehine dayalı menkul kıymet ihraç piyasası krizden çok olumsuz etkilenmiş olup bu durum bankaların kredi olanağı yaratma ve temin olanaklarını ciddi biçimde daraltmaktadır.

IMF Dünya Ekonomik Görünümü Projeksiyonları (Kasım 2009)

	2007	2008	2009	2010
Dünya hasılası¹ (% değişim)	5.2	3.0	-1.1	3.1
<i>Gelişmiş Ekonomiler</i>	2.7	0.6	-3.4	1.3
A.B.D.	2.1	0.4	-2.7	1.3
Euro Bölgesi	2.7	1.7	-4.2	0.3
Almanya	2.5	1.2	-5.3	0.3
Fransa	2.3	0.3	-2.4	0.9
Avrupa Birliği	3.1	1.0	-4.2	0.5
Japonya	2.3	-0.7	-5.4	1.7
İngiltere	2.6	0.7	-4.4	0.9
Diğer Gelişmiş Ekonomiler	4.7	1.6	-2.1	2.6
<i>Yeni yükselen piyasa ve gelişmekte olan ekonomiler</i>	8.3	6.0	1.7	5.1
Afrika	6.3	5.2	1.7	4.0
Merkezi ve Doğu Avrupa	5.5	3.3	-5.0	1.8
Bağımsız Devletler Topl.	8.5	5.5	-6.7	2.1
Rusya	8.1	5.5	-7.5	1.5
Gelişmekte olan Asya	10.6	7.6	6.2	7.3
Çin	13.0	9.0	8.5	9.0
Hindistan	9.4	7.3	5.4	6.4
Orta-Doğu	6.3	4.8	0.7	4.0
Batı Yarımküresi	5.7	4.2	-2.5	2.9
Brezilya	5.7	5.1	-0.7	3.5
Dünya hasılası ² (% değişim)	3.8	1.6	-2.3	2.3
Dünya ticaret hacmi (mal ve hizmetler)	7.3	3.0	-11.9	2.5

1 Satınalma gücü paritesine göre

2 Piyasa döviz kurları bazında

Finansal piyasalarla ilgili olarak alınan tedbirlerin bir diğer sonucu ise şirketlerin borç temerrüt riskinin bir göstergesi olan 'kredi iflas takası primleri'nin azalması olmuştur.

Küresel finansal piyasa koşullarında iyileşme olmakla beraber gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde halen şirketler ve hanehalkları için kredi temin olanakları kısıtlılığını büyük ölçüde korumaktadır. Özellikle A.B.D., Euro Bölgesi ve İngiltere'de özel sektöre bankalarca açılan kredi hacmi durgunluğunu korumakta hatta daralma sergilemektedir. Bu durumun temel nedeni IMF tahminlerine göre Ekim 2009 ayı itibariyle bankaların batık, geri dönüşü olmayan kredilerinin toplam hacminin 2.8 trilyon Dolara yaklaşmış olmasıdır ki, bu tutarın o tarih itibariyle 1.5 trilyon Dolarlık bölümü henüz kayıtlara intikal ettirilmemiş bulunuyordu.

Reel Sektördeki Toparlanma Yavaş Seyredecek

Özellikle gelişmiş ekonomilerde olmak üzere reel sektör faaliyet hacminde gözlemlenen toparlanma finansal sektöre göre daha zayıftır ve bu durum 2010 yılında da sürecektir. Ekonomik faaliyet hacmindeki mevcut toparlanma esas itibariyle, krizin ağırlaştığı dönemde üretim düzeylerinde büyük boyutlu kısıntılara gidilirken azaltılan stok düzeylerinin yeniden oluşturulmasına geçilmesinin bir sonucudur. Uygulamaya konulan kamusal müdahale politikaları başta Asya ülkeleri olmak üzere birçok ülkede başarılı sonuçlar vermiş ve güven ortamını efektif talebi ve finansal koşulları iyileştirmiş ve bu şekilde sanai üretimin istikrar kazanmasına ve hatta genişlemesine olanak sağlamıştır. Sonuçta küresel düzeyde emtia talebi yükselmiş ve yeni yükselen piyasa ekonomilerinde hasıla düzeylerinde gerçekleşen artışlarla birlikte uluslar arası ticaretin tekrar hızlı biçimde genişleme süreci içersine girmesini sağlamıştır.

Bununla beraber önde gelen gelişmiş ekonomilerde atıl kapasite düzeyleri yüksek düzeydedir ve halen yükselmeye devam etmektedir. Ayrıca artan işsizlik ve düşen varlık fiyatlarının negatif servet etkisi nedeniyle hanehalkları bütçeleri baskı altındadır. Dolayısıyla şirketler yeni yatırımlar konusunda ihtiyatlı davranacaklar ve hanehalkları dayanıklı tüketim malları ve konut taleplerini ancak tedrici bir biçimde artıracaklardır. Buna ek olarak birçok firma ve hanehalkı borçlarını ödeme çabası içersinde bulunacak, bu durum ise konut ve finans piyasalarında toparlanmayı geciktirecektir. Gelişmiş ekonomilerdeki efektif talep yetersizliği yeni yükselen piyasa ekonomilerindeki toparlanmayı da yavaşlatacaktır.

Gelişmiş ülkelerde düşük talep, azalmış satış gelirleri, atıl kapasite ve sıkışık kredi olanakları ile karşı karşıya bulunan finans kesimi dışındaki şirketler büyük olasılıkla işçi çıkarmaya devam edeceklerdir. Geçen yıl A.B.D.'nde işsizlik haddi 4 puanın üstünde bir artışla Ağustos ayında yüzde 9.7'ye tırmanmış olup bu oranın 2010 yılı başında yüzde 10.0'u geçmesi beklenmektedir. İşsizlik haddinin kriz öncesi dönemde daha yüksek olduğu Euro bölgesinde ise oran 2 puanlık bir artışla yüzde 9.0'a yükselmiştir. Avrupa ekonomilerinde işsizlik oranlarında daha ılımlı bir yükselişin meydana gelmiş olması, bu ülkelerde şirketlerin faaliyet hacmi değişmelerinde işçi sayısının azaltılması yerine çalışılan saat sayısını düşürme yoluna başvurmalarının bir sonucudur.

Yeni yükselen piyasa ekonomilerinde ekonomik büyüme daha güçlü bir zemine oturmaktadır. Başta Çin ve Hindistan olmak üzere uygulamaya konulmuş olan güçlü makroekonomik politikaların da desteğiyle iç talep güçlü bir görünüm ortaya koymaktadır.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) tarafından yine Kasım 2009'da yayınlanmış olan OECD Ekonomik Görünüm Raporunda da, üye ülkeler genelinde geçmişte on yıllar boyunca yaşanmamış derinlikte bir resesyonun ardından tekrar büyüme sürecine girildiği ve bu büyümede hükümetlerce alınmış olan talep genişletici politikaların, finansal piyasalara yapılan kamusal müdahalelerin, OECD dışı ülkelerde efektif talepte gerçekleşen güçlü toparlanmanın ve stok düzeyi düzeltme hareketlerinin sürükleyici rol oynadığı belirtilmiştir. Raporda bölge genelinde işsizlik haddinin 2010 yılında da uzun bir süre yükselmeye devam edeceği, ulaştığı yüzde 9.0 dolayındaki düzeyinden ancak 2011 yılında yavaş bir biçimde gerilemeye başlayacağı tahmininde bulunmaktadır.

OECD Ekonomik Görünüm Raporu, reel sektöre ilişkin olarak yapılan projeksiyonların gerçekleşme durumunun büyük ölçüde finansal sektörün gelecek dönemde göstereceği gelişmeye bağlı olduğunu ifade etmekte, bu sektördeki iyileşme sürecinin beklentilerden iyi olabileceği gibi, finansal koşulların, bir büyük finansal kurumun sıkıntıya düşmesi gibi bir durumda süratle ve şiddetli bir biçimde kötüleşebileceği hususuna dikkat çekmektedir.

Rapor krizin hafifletilmesi ve büyüme sürecinin öne alınması için hükümetlerce uygulamaya konulmuş olan parasal ve mali özendirme önlemlerinin düzenli ve tutarlı bir biçimde geri çekilmesi konusunun çok büyük önem taşıdığı hususunu vurgulayarak, bu parasal ve mali önlemlerin uygulamadan kaldırılmasında zamanlama, hız ve araçlar konusunda verilecek isabetsiz kararların krizin yeniden güç kazanmasına, ikinci bir dip yaşanmasına neden olabileceği uyarısında bulunmaktadır.

OECD Bölgesi Başlıca Ekonomik Göstergeler (Yıllık % değişim)

	Ortalama 1996-2006	2007	2008	2009	2010	2011
Reel GSYH büyümesi	2.8	2.7	0.6	-3.5	.9	2.51
A.B.D.	3.2	2.1	0.4	-2.5	2.5	2.8
Euro Bölgesi	2.1	2.7	0.5	-4.0	0.9	1.7
Japonya	1.1	2.3	-0.7	-5.3	1.8	2.0
Hasıla açığı	0.1	1.8	0.3	-4.6	-4.1	-3.2
İşsizlik haddi	6.5	5.6	5.9	8.2	9.0	8.8
A.B.D.		4.6	5.8	9.2	9.9	9.1
Euro Bölgesi		7.5	7.5	9.4	10.6	10.8
Japonya		3.9	4.0	5.2	5.6	5.4
Mali denge	-2.0	-1.3	-3.5	-8.2	-8.3	-7.6
Cari İşlem Dengesi (GSYH %'si)		-1.2	-1.6	-0.9	-0.8	-0.8
A.B.D.		-6.2	-4.9	-3.0	-3.4	-3.7
Euro Bölgesi		0.5	*0.8	-0.6	-0.1	0.3
Japonya		4.9	3.2	2.5	2.8	2.8
Çin		11.0	9.8	6.4	5.4	5.9
Dünya reel ticaret büyümesi	7.1	7.3	3.0	-12.5	6.0	7.7
Dünya reel GSYH büyümesi	3.8	4.6	2.2	-1.7	3.4	3.7

Uluslararası Para Fonu (IMF) 26 Ocak 2010 tarihinde yapmış olduğu bir açıklamayla, küresel ekonominin bu yıl ve 2011 yılında göstereceği gelişmelere ilişkin olarak Kasım 2009 ayında yayınlamış olduğu “Ekonomik Görünüm” Raporunda vermiş olduğu projeksiyonları revize ederek, küresel büyümenin önceden tahmin edilenden daha hızlı gerçekleşmesinin beklendiğini duyurmuştur. IMF 2009 yılında küresel ölçekte yaşanan küçülmenin ardından dünya ekonomisinin bu yıl yüzde 3.9 ve 2011 yılında da yüzde 4.3 oranında büyüme sergilemesinin beklendiğini duyurmuştur.

Para Fonuna göre ekonomik büyüme değişik bölgelerde değişik hızlarda seyredecektir. Özellikle Asya ülkelerinin sürüklenmesiyle yeni yükselen piyasa ekonomilerinde hızlı bir büyüme gerçekleşirken, gelişmiş ülkelerde büyüme yavaş seyredecek ve hükümetlerin özendirme önlemlerine olan bağımlılığını sürdürecektir.

Diğer taraftan yayınlamış olduğu “Küresel Finansal İstikrar Raporu”nda da IMF, geçen Mart ayında yaşanan derin krizin ardından, finansal piyasaların da, iyileşen ekonomik koşulların bir sonucu olarak, tekrar toparlanma gösterdiğini ifade etmiştir.

IMF Dünya Ekonomik Görünümü Güncellenmiş Projeksiyonları (26 Ocak 2010)

	2008	2009	2010	2011
Dünya hasılası¹ (% değişim)	3.0	-0.8	3.9	4.3
<i>Gelişmiş Ekonomiler</i>	0.5	-3.2	2.1	2.4
A.B.D.	0.4	-2.5	2.7	2.4
Euro Bölgesi	0.6	-3.9	1.0	1.6
Almanya	1.2	-4.8	1.5	1.9
Fransa	0.3	-2.3	1.4	1.7
Japonya	-1.2	-5.3	1.7	2.2
İngiltere	0.5	-4.8	1.3	2.7
Diğer Gelişmiş Ekonomiler	1.7	-1.3	3.3	3.6
<i>Yeni yükselen piyasa ve gelişmekte olan ekonomiler</i>	6.1	2.1	6.0	6.3
Afrika	5.2	1.9	4.3	5.3
Merkezi ve Doğu Avrupa	3.1	-4.3	2.9	3.7
Bağımsız Devletler Topl.	5.5	-7.5	3.8	4.3
Rusya	5.6	-9.0	3.6	3.4
Gelişmekte olan Asya ülk.	7.9	6.5	8.4	8.4
Çin	9.6	8.7	10.0	9.7
Hindistan	7.3	5.6	7.7	7.8
Orta-Doğu	5.3	2.2	4.5	4.8
Batı Yarımküresi	4.2	-2.3	3.7	3.8
Brezilya	5.1	-0.4	4.7	3.7